

Pelle-gruppa og folkekrig

FOLKEKRIG

Om kort tid skal AKP's medlemmer diskutere folkekrigsstrategi på bakgrunn av et hefte om erfaringene fra Filippinene, Vietnam, Kina osv. I en serie artikler vil Lars Børgersrud drøfte dette, blant annet med utgangspunkt i en del nyutkomne bøker om den såkalte Pelle-gruppa fra siste krig.

I DET STORE bildet av frihetskrigen 1940-45 som ble skapt i 40- og 50-åra er det personer som Max Manus og Gunnar Sønsteby og aksjoner som Tungtvannsakksjonen som dominerer. Det politiske klimaet etter krigen skapte noen helter og stengte andre ut. Det gikk så langt at det ble hevdet at motstandsgrupper som ikke var godkjent av milorg, hjemmefronten eller regjeringen ikke utførte krigshandlinger. Barstads bok er den første om en av de to viktigste motstandsgruppene «Pelle-gruppa». «Pelle-gruppa» utførte den største sabotasjeaksjonen som ble foretatt i Norge under krigen. Om den andre gruppa «Osvald-gruppa» er det ennå ikke skrevet en eneste faghistorisk beretning. Tilfeldig? Nepppe. Om den store skogen av uavhengige eller kommunistisk inspirerte grupper rundt om i landet: nesten ingen ting. Tilfeldig? Nepppe. De ble vel høyt dekorerte? Tvert imot. I den kalde krigens år opplevde de isteden den rei-

ne klappjakt i fagrørsla og i samfunnet ellers. Men det er aldri forseint.

Den første forutsetningen for å forstå karakteren av norsk motstand ligger i to forhold: Det borgerlige Norge (regjeringen i UK og aktive politiske kretser i Norge rundt og etter Administrasjonsrådet) ønsket *ingen militær fortsettelse* av motstanden etter sammenbruddet i juni 1940. I hovedsak var dette holdningen fra juni 1940 til sommeren 1944. For det andre at da milorg oppsto på tross av denne holdninga så skulle milorg *utelukkende* brukes til kamp i tilknytning til en mulig alliert invasjon i Norge.

Den andre forutsetningen ligger i at NKP som organisasjon ikke kastet kreftene inn i krigen 9. april - 7. juni 1940, men tvertimot så på den som noe som ikke skulle angå den norske arbeiderklassen. Denne holdninga holdt partiet på fram til høsten 1941. Men partiet var splitta. Komintern-agenten Wollweber hadde organisert en anti-fascistisk sabotasje/partisan-gruppe i Norge allerede under borgerkrigen i Spania. Gruppa eksisterte uavhengig av NKP og hadde sine egne kontakter til Moskva, parallelt med NKPs. I åra 1942 fram til sommeren 1944 gikk den under navnet «Osvald-gruppa», etter Asbjørn Sundes dekknavn.

Undertrykking avler motstand. Allerede høsten 1940 dukket det opp motstandsgrupper på tross av

både den «offisielle norske» holdninga og NKPs. De oppsto over hele landet etterhvert, men uavhengig av hverandre. Deltakerne oppfatta motstand som plikt. Noen, som «Stein-organisasjonen» i Bergen, ble ganske store. De fleste ble imidlertid knust av Gestapo etter kort tid, særlig på grunn av manglende ledelse, uforsiktighet og naive metoder.

Men noe viktig ble sittende igjen: Den grunnleggende karakteren av norsk motstand som noe som i bunn og grunn aldri ble samordna eller styrt av noe sentralt apparat. NKP stiftet seinere sitt «Sabotørens Landsforbund» som utvekslet informasjon, men ikke ble noe i retning av en «hær». Milorg bygde opp sine grupper, men disse gruppene fortonte seg annerledes for de som deltok i dem enn fra ledelsen. Grensene mellom disse gruppene og uavhengige grupper ble temmelig uklare mot slutten av krigen.

Da bilmekaniker Ragnar Sollie utover i 1944 bygde opp sin sabotasjeaksjon skjedde det nettopp i denne tradisjonen. Kommunisten «Pelle» skapte sammen med andre patrioter fra hele partispekteret en motstandsgruppe som var styrt av dem sjøl. De var sjøl ansvarlige for det de gjorde. Kontrollen ble aldri overlatt NKP, på tross av flere forsøk fra NKPs ledelse.

LARS BØRGERSRUD